

Granskning av brottsförebyggande arbete

Upplands Väsby kommun

Innehåll

Sammanfattning och rekommendationer	2
1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och revisionsfrågor	3
1.3 Genomförande och avgränsning	3
1.4 Revisionskriterier	4
2. Har kommunen en aktuell lägesbild?.....	4
2.1 Det pågår ett arbete med att ta fram en övergripande lägesbild i enlighet med den nya lagstiftningen	4
2.2 Vår bedömning - Det finns både kortsiktiga och långsiktiga lägesbilder i kommunen.	6
3. Finns ett aktivt brottsförebyggande arbete utifrån kommunfullmäktiges strategi och nämndernas mål?.....	7
3.1 Det finns aktiviteter inom strategins fokusområden	7
3.2 Kommunfullmäktiges Flerårsplan 2023-2025 inkluderar ett uppdrag för att stärka kommunens förebyggande arbete	9
3.2.1 Uppdraget är riktat till både nämnder och bolag.....	9
3.2.2 Det är enbart kommunstyrelsen som omnämner strategin i sin verksamhetsplan.....	10
3.2.3 Socialnämnden arbetar med att ta fram handlingsplaner kopplade till det förebyggande arbetet	11
3.2.4 Kultur- och fritidsnämnden arbetar för att skapa en meningsfullfritid för unga	11
3.2.5 Bygg- och miljönämnden har inkluderat hot och våld mot anställda i internkontrollplanen.....	12
3.2.6 Utbildningsnämnden arbetar förebyggande genom sitt grunduppdrag	12
3.3 Hur följs arbetet upp?.....	13
3.4 Vår bedömning - kommunen har ett aktivt brottsförebyggande arbete men uppföljningen och utvärderingen av arbetet kan stärkas.	13
4. Arbetar AB Väsbyhem trygghetsskapande?	14
4.1 Vår bedömning - AB Väsbyhem har ett aktivt trygghetsskapande arbete	15
5. Finns det en tillräcklig intern och extern samverkan?.....	16
5.1 Kommunens interna samverkansstruktur utgår från strategin	16
5.2 Samverkan med externa aktörer sker både via överenskommelser och genom nätverk .	17
5.3 Vår bedömning- Det finns goda förutsättningar för samverkan inom det brottsförebyggande arbetet	18
6. Efterlever Upplands Väsby kraven i Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete?	19
7. Svar på revisionsfrågor.....	21
Bilaga 1 - Källförteckning	23

Sammanfattning och rekommendationer

EY har på uppdrag av kommunens revisorer genomfört en granskning med syftet att bedöma om kommunen och AB Väsbyhem säkerställt en tillräcklig styrning och kontroll av det brottsförebyggande arbetet i kommunen.

Vår samlade bedömning är att kommunen och AB Väsbyhem till stor del säkerställt en tillräcklig styrning och kontroll av det brottsförebyggande arbetet i kommunen. Bedömningen baseras på att kommunen uppfyller de krav som ställs på kommuner i den nya lagen, *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*. Vi vill dock betona att det finns en stor komplexitet i det brottsförebyggande arbetet där kommunen inte är den enda aktören. Kommunerna ska från och med juli 2023 vara en samordnade part i det brottsförebyggande arbetet, vilket Upplands Väsby är genom det brottsförebyggande rådet. Vidare kartlägger kommunen brottsligheten inom sitt geografiska område både långsiktigt och kortsiktigt för att kunna fördela resurser inför insatser. Upplands Väsby har även samverkansöverenskommelse med Polisen vilken inkluderar en åtgärdsplan. Mot bakgrund av detta bedömer vi att Upplands Väsby har en väl utvecklad struktur för det brottsförebyggande arbetet. Vi noterar dock utvecklingsområden i form av uppföljning och utvärdering i syfte att säkerställa effektiviteten i arbetet. Dessa brister medför utmaningar i resurstilldelning samt prioritering av arbetsuppgifter.

Vi noterar en risk med att det saknas tydlig koppling mellan olika styrmedel så som kommunfullmäktiges *Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete* och nämndernas verksamhetsplaner. Utöver strukturen för samverkan upplevs strategin och dess fokusområden inte styrande i det brottsförebyggande arbetet. Arbetet som bedrivs sker snarare utifrån verksamheternas respektive grunduppdrag.

Enligt kommunfullmäktige ska *Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete* synliggöras i berörda nämnders verksamhetsplaner och integreras i ordinarie planerings- och uppföljningsprocess. Vi noterar att det enbart är kommunstyrelsen som omnämner strategin i verksamhetsplanen 2023. Då det saknas tydlig koppling mellan verksamhetsplanerna och strategin avseende respektive nämnds planerade och genomförda insatser inom ramen för det brottsförebyggande arbetet medför det svårigheter i såväl styrning som uppföljning. Strategins visioner och mål har inte konkretiserats på så vis att den fungerar styrande. Detta får även konsekvenser för möjligheterna att följa upp arbetet. Genom en utvecklad uppföljning och utvärdering kan utvecklingsmöjligheter identifieras och adekvata åtgärder vidtas. På så vis kan det brottsförebyggande arbetet utvecklas ytterligare och effektiviteten av insatserna öka.

I granskningen betonas vikten av samverkan inom ramen för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Samverkan bedöms i huvudsak fungera väl både inom kommunen och med externa aktörer. För att ytterligare utveckla samverkan samt säkerställa dess ändamålsenlighet bör kommunstyrelsen överväga att inkludera samverkan i uppföljningen och utvärderingen av det brottsförebyggande arbetet.

Utifrån granskningens resultat lämnas följande rekommendationer:

- ▶ Kommunstyrelsen och nämnderna rekommenderas att säkerställa att det finns förutsättningar för styrning i det brottsförebyggande arbetet.
- ▶ Kommunstyrelsen rekommenderas att säkerställa ändamålsenlig uppföljning och utvärdering av det brottsförebyggande arbetet.
- ▶ Kommunstyrelsen rekommenderas överväga att i samband med uppföljning och utvärdering av brottsförebyggande insatser även inkludera samverkan.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sedan juli 2023 ska Sveriges kommuner enligt lag ta ett större ansvar för det brottsförebyggande arbetet. Enligt den nya lagen ska kommunerna kartlägga brottsligheten inom sitt geografiska område och ta fram en lägesbild, ta ställning till behovet av åtgärder och besluta om en åtgärdsplan. Kommunerna ska också ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet och inrätta en samordningsfunktion.

Upplands Väsby har sedan många år tillbaka bedrivit ett brottsförebyggande arbete. Kommunfullmäktige i Upplands Väsby fastställde strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete i februari 2019. Syftet med strategin är att tydliggöra ledning, ansvarsfördelning och fokusområden för kommunens arbete med säkerhet och trygghet. Strategin beskriver mål, genomförande, metoder, arbetssätt och former för mätning och uppföljning och omfattar merparten av kommunens nämnder. Därtill har AB Väsbyhem genom ägardirektiv ålagts att delta aktivt i kommunens trygghetsskapande arbete, genom deltagande i kommunens brottsförebyggande råd och genom att i samråd med de boende utföra och utveckla trygghetsskapande åtgärder.

Revisorerna har efter genomförd riskanalys beslutat att genomföra en granskning av det brottsförebyggande arbetet i kommunen.

1.2 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunen och AB Väsbyhem säkerställer en tillräcklig styrning och kontroll av det brottsförebyggande arbetet i kommunen. I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Har kommunen en aktuell lägesbild över brottsligheten i kommunen, inklusive dess omfattning och konsekvenser?
- ▶ Pågår det ett aktivt arbete med alla nio fokusområden som beskrivs i kommunfullmäktiges *strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete*?
- ▶ Har nämnderna tillfört andra mål, fokusområden eller väsentliga insatser som inte omfattas av den fastslagna strategin?
- ▶ Bedriver AB Väsbyhem ett aktivt trygghetsskapande arbete i enlighet med sitt ägardirektiv?
- ▶ Finns det ändamålsenliga samverkansformer inom kommunkoncernen avseende trygghetsskapande eller brottsförebyggande insatser?
- ▶ Finns det ändamålsenliga samverkansformer och överenskommelser med externa aktörer i kommunen, såsom myndigheter, näringsidkare och föreningsliv?
- ▶ Tar de ansvariga nämnderna del av sådan uppföljning och utvärdering som kommunfullmäktige har uttryckt i strategin?
- ▶ Överensstämmer kommunens befintliga arbetssätt med den nya lagstiftningen?

1.3 Genomförande och avgränsning

Granskningen baseras på dokumentstudier och intervjuer. Granskade dokument och intervjuade funktioner framgår av källförteckningen.

Granskningen har omfattat kommunstyrelsen, socialnämnden, utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, bygg- och miljönämnden samt styrelsen för AB Väsbyhem.

Granskningen har följt god revisionssed och insatserna har kvalitetssäkrats internt hos EY. Därutöver har samtliga intervjuade haft möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet, detta för att säkerställa att granskningen bygger på korrekt information.

1.4 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier kan hämtas från lagar och förarbeten eller interna regelverk, policyer och fullmäktigebeslut. I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete
- ▶ Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete och andra direktiv från kommunfullmäktige
- ▶ Ägardirektiv och reglementen
- ▶ Tillämplig speciallagstiftning såsom exempelvis socialtjänstlagen 5:1§§ och 5:11§, skollagen 3:8§§ och 5:3§, alkohollagen 9:18§ m.fl.

Revisionskriterierna beskrivs löpande i rapporten.

2. Har kommunen en aktuell lägesbild?

Enligt *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* ska kommuner ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område. Lägesbilden ska innehålla:

1. en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser,
2. annan information av betydelse i sammanhanget, och
3. en analys av kartläggningen och informationen.

Vidare ska kommunerna, med lägesbilden som underlag, besluta om en åtgärdsplan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott. Minst vartannat år ska lägesbilden uppdateras och åtgärdsplanen följas upp.¹

I *Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete* som togs fram 2019 anges att kommunen ska arbeta med aktuella lägesbilder för att prioritera och planera arbetet.

2.1 Det pågår ett arbete med att ta fram en övergripande lägesbild i enlighet med den nya lagstiftningen

Vid tidpunkten för genomförandet av denna granskning pågår arbetet med den kommunövergripande lägesbilden samt åtgärdsplanen. EY har tagit del av ett utkast till den kommunövergripande lägesbilden. Lägesbilden utgör även grund för samverkansöverenskommelse med Polisen (se mer om samverkan i avsnitt 5.2). Lägesbilden omfattar både händelser i den offentliga miljön och bakomliggande faktorer såsom demografiska data, medborgarnas upplevda trygghet utifrån flera olika

¹ Kommuner behöver inte besluta om en åtgärdsplan enligt 5 § förrän den 1 juli 2024.

undersökningar samt livskvalitetsbrott². Lägesbilden har brutits ner och presenteras på geografisk områdesnivå. Enligt intervjuade kommer lägesbilden även att innehålla en orsaksanalys av brottsligheten och dess konsekvenser i kommunen. Den övergripande lägesbilden med tillhörande åtgärdsplan ska vara klar och beslutad i enlighet med lagen senast 1 juli 2024.

Redan innan lagändringen har kommunen arbetat med lägesbilder tillsammans med polisen. Lägesbilder togs senast fram i samband med upprättandet av den nya samverkansöverenskommelsen 2023-2026. Överenskommelsen är framtagen i gemensam process av båda parter med syfte att öka den brottsrelaterade tryggheten i Upplands Väsby kommun. I lägesbilden framgår att Upplands Väsby kommun inte har några utsatta områden³ enligt Polisens nationella avdelning (NOA). Däremot har kommunen sedan slutet av 2021 ett lokalt kriminellt nätverk⁴. Nätverket bedöms påverka lokalsamhället negativt och har en konstant pågående rekrytering av yngre personer. Vi har tagit del av den gemensamma kartläggningen av kommunen och polisen över brott och ordningsstörningar under perioden år 2020-2022. Kartläggningen visar på en succesiv minskning av inrapporterade händelser. År 2022 minskade antalet inrapporterade brott och ordningsstörningar med 27 procent från föregående år. Sedan 2020 har det skett en minskning på 35 procent.

Det största antalet inrapporterade händelser finns i de centrala delarna av kommunen; Centrala Väsby, Sigma centrum och Väsby station. Brottslighet och otrygghet kopplat till ungdomar sticker ut i dessa områden. Narkotikabrott och våld/hot om våld är den vanligast upplevda brottsligheten i området. Vidare uppges samlingar av ungdomar och/eller unga vuxna som upplevs som otrygghetsskapande. Det utbredda och synliga alkoholmissbruket i centrala Väsby påverkar också den upplevda otryggheten negativt.

I tabellen nedan redogörs för antal inrapporterade händelser i de tre områden med konstaterat flest rapporter. Statistiken avser januari-december 2022, händelserna inkluderar endast avvikelser i den offentliga miljön.

² Trygghetskommissionen föreslår att brott, beteenden och ageranden som har påverkan på individens trygghet i vardagen samlas i ett nytt begrepp kallat *livskvalitetsbrott*. Kortfattat handlar detta om den typ av synliga brott och ordningsstörningar som medborgarna själva har upplevt, sett eller hört talas om och som därmed har en negativ påverkan på ett kvarter, ett bostadsområde eller ett helt samhälle. Som exempel kan det vara olovlig körning, våld i offentlig miljö, butiksstöld, bedrägeri eller narkotikabrott.

³ <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>

⁴ Ett kriminellt nätverk är definierat utefter EU:s definition av organiserad brottslighet och 11 kriterier. I den ska minst sex stycken vara uppfyllda. 4 kriterier är obligatoriska och är samarbete mellan fler än två personer, lång eller obegränsad utsträckning i tiden, misstanke om allvarliga kriminella handlingar samt strävan efter vinning och/eller makt. Polisen analyserar och bedömer nätverket efter kapaciteterna organisationsförmåga, våldskapital, ekonomisk förmåga och samhällspåverkan (samhällshotande verksamhet).

	Apoteksskogen inkl. Sigma	Centrala Väsby	Stationsområdet
Annat otrygghetsskapande eller ordningsstörande:	118 (-35%)	256 (-3%)	140 (-20%)
Incident mot anställd i kommun, polis, kollektivtrafik:	2	4	5
Otrygghetsskapande samling av personer:	167 (+203%)	62 (-47%)	22 (-42%)
Skadegörelse:	44 (+30%)	62 (-46%)	51 (+4%)

Kartläggningsarbetet sker genom kommunens gemensamma arbete med polisen och Väsbyhem enligt metoden EST (Effektiv samordning för trygghet) för att minska brott och otrygghetsskapande händelser i den offentliga miljön. Arbetet bygger på stegen kartläggning, analys, insatser, utvärdering och återkoppling. Kartläggningen baseras på inrapportering av händelser i systemet Embrace. Genom detta system kan lägesbilder skapas baserat på aktuella och faktiska händelser. Lägesbilderna diskuteras veckovis på utsättningsmöten samt i brottsförebyggande rådet respektive styrgruppen (se avsnitt 5.1 för mer information). I kommunen finns det idag cirka 50 utbildade rapportörer som därmed kan rapportera händelser direkt i systemet. Händelserna som rapporteras in kan vara av olika karaktär, från folksamlingar till ordningsstörningar eller lagöverträdelser. Inrapporteringen behöver dock inte innebära att en polisanmälan ska eller har gjorts. Rapportörerna består av både anställda i Upplands Väsby kommun och anställda hos externa aktörer så som Polisen, räddningstjänsten samt kollektivtrafik.

Genom att kontinuerligt presentera lägesbilderna kan situationen i kommunen analyseras löpande och insatser eller åtgärder sättas in efter aktuellt behov. Intervjuade beskriver att lägesbilderna även kan används för att styra resurser och insatser baserat på händelseutvecklingen för samma period föregående år. Som exempel lyfts placering av fältassistenter, ordningsvakter eller polisiär närvaro. På så vis möjliggörs ett långsiktigt och kortsiktigt förebyggande arbete. De veckovisa lägesbilderna allokeras till den övergripande nivån och samlade kartläggningar samt tertial- och årsanalyser.

2.2 Vår bedömning - Det finns både kortsiktiga och långsiktiga lägesbilder i kommunen.

Kommunen arbetar kontinuerligt med att upprätta lägesbilder på operativ och strategisk nivå. Lägesbilder tas fram utifrån inrapporterade händelser. Lägesbilderna diskuteras veckovis och utifrån detta sker resursplanering. Vi ser positivt på att det pågår ett arbete med att ta fram en kommunövergripande lägesbild i enlighet med de nya lagkraven. Vi bedömer att kommunen uppfyller de lagstadgade kraven på att ta fram en lägesbild över brottsligheten i kommunen, förutsatt att arbetet blir klart inom utsatt tid. Vi bedömer att det är troligt att arbetet kommer kunna genomföras i tid. Vidare ser vi positivt att det sker ett kontinuerligt arbete med att upprätta lägesbilder. Att dela lägesbilderna i samverkansforum utgör ett bra sätt att före vidare information samt planera för de gemensamma insatser och resurserna.

3. Finns ett aktivt brottsförebyggande arbete utifrån kommunfullmäktiges strategi och nämndernas mål?

3.1 Det finns aktiviteter inom strategins fokusområden

Som beskrivits tidigare i rapporten antogs *Strategin för säkerhet och brottsförebyggande arbete* av kommunfullmäktige den 18 februari 2019 och gäller till och med 31 december 2026. Strategin syftar till att tydliggöra ledning, ansvarsfördelning och fokusområden för kommunens arbete med säkerhet och trygghet. Målet är att Upplands Väsby kommun ska vara en trygg och säker plats att bo och arbeta i. I strategin har målsättningen brutits ned i nio fokusområden med tillhörande målsättningar. Dessa presenteras i en tabell längst ner i detta avsnitt.

Kommunledningskontoret svarar för att leda den strategiska utvecklingen av det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Vidare ska kommunledningskontoret samordna utbildning, metodutveckling och ett gemensamt förhållningssätt.

Berörda nämnder och kontor ska med utgångspunkt från strategin ta fram åtaganden och aktiviteter för arbetet med att förebygga brott och öka tryggheten i sina respektive verksamhetsplaner. Detta ska sedan sammanställas och följas upp på kommunövergripande nivå.

I intervjuer framgår att det brottsförebyggande arbete som bedrivs inom kontoren inte särskilt utgår från strategins fokusområden, utan snarare utifrån verksamheternas grunduppdrag. Strategin upplevs i sig inte vara styrande i det dagliga arbetet, med undantag för strukturen för samverkan. I arbetet med verksamhetsplanerna för 2024 uppges kopplingen till strategin för säkerhets och brottsförebyggande arbete ha förtydligats.

I tabellen nedan redogörs för fokusområdena i strategin samt exempel på insatser som vidtagits inom respektive fokusområde. Beskrivningen av insatser är inte heltäckande utan syftar till att ge en övergripande bild av det pågående arbetet.

Fokusområde	Målsättning	Ansvarigt kontor	Exempel på arbete som genomförts
Stadsbyggnad	Upplands Väsby ska vara en kommun där alla nyproducerade och ombyggda bostadsområden, skolor, offentliga rum etc. är säkra och trygga.	Kontoret för samhällsbyggnad	Bo tryggt med planeringsperspektiv Omhändertagna utomhusmiljöer för en trygg kommun Trygghetsundersökning bland elever i högstadieskolor av <i>Tekniksprångare</i> -ungdomsperspektiv på trygga/otrygga platser Nätverk med andra kommuner erfarenhetsutbyte utifrån "Trygghet i fysisk miljö" Trygghetsvandringar
Hot och våld i offentlig miljö	Upplands Väsby ska vara en kommun där alla är säkra och trygga i den offentliga miljön.	Kommunledningskontoret och kontoret för samhällsbyggnad	Lägesbilsarbete genom kunskapsbaserade metoden Effektiv samordning för trygghet (EST) med tillhörande digitalt system Embrace. Kameror på strategiska platser i den offentliga miljön Bevakning väktare och ordningsvakter ANDTS förebyggande arbete

Hot och våld i skolan	Upplands Väsby ska vara en kommun där inga barn eller ungdomar utsätts för brott och otrygghet i skolmiljön.	Utbildningskontoret	Mentorer i våldsprevention MVP SSPF (Samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid) Föräldramötespaket
Hot och våld mot medarbetare och förtroendevalda	Upplands Väsby ska vara en kommun där samtliga medarbetare och förtroendevalda är säkra och trygga.	Kommunledningskontoret	Rutiner och konsultation vid händelser Kompetensutveckling-utbildningar Säkerhetsplanering vid evenemang APT-material om våld samt otillåten påverkan
Organiserad brottslighet	Upplands Väsby kommun ska genom medvetna strategiska operativa åtgärder vara en kommun där organiserad brottslighet inte får fotfäste.	Kommunledningskontoret	Avhopparverksamhet Välfärdsbrott (främst kommande arbete 2024) Välfärdsbrott och Avhopparverksamhet i prioriterade områden i samverkanöverenskommelse med polisen Föräldramötespaketet Informationskampanjer Brev till vårdnadshavare Kompetensutveckling för personalgrupper nära barn och unga Samverkan FOU nordväst
Barn och ungdomars fritid	Samtliga barn och ungdomar i Upplands Väsby kommun ska vara säkra och trygga i samband med sina fritidsaktiviteter.	Kultur- och fritidskontoret	Fritidsgårdar Kulturhuset Vega Kulturskola Aktivt föreningsliv En frisk generation på flera platser i kommunen
Våld i nära relationer	Upplands Väsby ska vara en kommun där varken kvinnor, män eller barn utsätts för eller upplever våld i nära relationer.	Social- och omsorgskontoret	Väsby fritt från våld och månad fri från våld (Samverkan mellan sju nordväst kommuner) Mentorer i våldsprevention (bristande kontinuitet) och agera tillsammans Barnafrid förskolan (Planerat startdatum ej bestämt) Screening/frågor om våld
Hedersrelaterat våld	Upplands Väsby ska vara en kommun där alla människor har lika värde, kan leva ett fritt liv och där varken kvinnor, män eller barn utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck	Social- och omsorgskontoret	En aktivitetsplan är framtagen Kompetensutveckling- personal inom utbildningskontoret samt Hedra - förebyggarteamet

Våldsbejakande extremism	Upplands Väsby ska vara en öppen och demokratisk kommun där extremistiska värderingar tidigt förebyggs, identifieras och hanteras så att Upplands Väsby är en plats utan inslag av våldsbejakande extremism.	Kommunledningskontoret	Deltar i nätverk Stärker skyddsfaktorer som spiller på flera problemområden
--------------------------	--	------------------------	--

Av intervjuer framgår att det pågår arbete inom samtliga fokusområden men att arbetet har kommit olika långt samt bedrivs med olika intensitet. Som exempel lyfts att nedanstående områden behöver utvecklas:

- ▶ *Organiserad brottslighet.* Arbetet mot välfärdsbrottslighet uppges inte vara fullt ut påbörjat. Samtliga nämnder har fått i uppdrag att utveckla arbetet under 2024.
- ▶ *Hot och våld i skolan.* Arbetet med SSPF uppges inte fungera optimalt. Det finns utvecklingsbehov avseende samverkan mellan skolan och socialtjänst.
- ▶ *Våld i nära relationer.* Mentorerna i våldsprevention uppges ha bristande kontinuitet och förskolans arbete med Barnafrid⁵ saknar bestämt startdatum.
- ▶ *Hot och våld mot medarbetare och förtroendevalda.* Hot mot anställda kan förekomma i samband med inspektioner. Arbetet uppges behöva stärkas. Vidare uppges att det finns behov av utbildning för anställda samt för förtroendevalda.

3.2 Kommunfullmäktiges Flerårsplan 2023-2025 inkluderar ett uppdrag för att stärka kommunens förebyggande arbete

3.2.1 Uppdraget är riktat till både nämnder och bolag

Kommunfullmäktige har i *Flerårsplan 2023-2025* formulerat målet "Kommunen erbjuder vård, omsorg och stöd som utgår från medborgarens behov och förutsättningar". Till målet riktas uppdraget att stärka det förebyggande arbetet för barn och unga i samarbete med civilsamhället till socialnämnden, utbildningsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden. Nämnderna uppdras att gemensamt utveckla och stärka resurser som utgår från barn och ungas perspektiv i syfte att motverka risk för utanförskap. Till målet "Upplands Väsby är en trygg, tillgänglig och hållbar kommun" skriver fullmäktige att Upplands Väsby satsar på ökad trygghet, säkerhet och trivsel för alla Väsbybor både när det handlar om det förebyggande arbetet och de insatser som behövs när behov redan uppstått. Samverkan är en förutsättning för det brottsbekämpande och förebyggande trygghetsarbetet. Väsbyhem får i uppdrag att genomföra en trygghetssatsning i Väsbyhems bostadsområden. Väsbyhem ska tillsammans med de boende inventera och åtgärda med mål om belysta, välskötta och hemtrevliga områden. Vidare ska bolaget i samverkan med andra fastighetsägare bidra till den generella tryggheten i hela kommunen, genom utbildning, information och samhällsutveckling.

I flerårsplanen skriver kommunfullmäktige att tidigare antagna strategier, däribland *Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete*, ska synliggöras i berörda nämnders verksamhetsplaner och integreras i ordinarie planerings- och uppföljningsprocess.

⁵ Barnafrid är ett nationellt centrum för kunskap om våld mot barn vid Linköpings universitet med ett regeringsuppdrag att samlas och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn till yrkesverksamma som möter barn och till beslutsfattare.

3.2.2 Det är enbart kommunstyrelsen som omnämner strategin i sin verksamhetsplan

Kommunstyrelsen har i verksamhetsplan 2023, formulerat målet "Leda och skapa förutsättningar för ett effektivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i hela organisationen" utifrån fullmäktiges mål om en trygg kommun. Till målet skriver kommunstyrelsen att det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet även fortsättningsvis kommer att prioriteras högt.

Målet innebär att kommunstyrelsen leder och samordnar kommunens trygghets- och säkerhetsarbete. Arbetet utgår bland annat från kommunens strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete. Måluppfyllelse bedöms genom handlingsplaner och nedanstående nyckeltal från Statistiska Centralbyråns medborgarundersökning. EY har lagt till resultatet för riket i jämförande syfte.

Nyckeltal	Resultat Upplands Väsby 2021	Resultat riket 2021	Resultat Upplands Väsby 2022	Resultat riket 2022
Trygg utomhus i området där du bor när det är mörkt ute	49,5	72,9	60,3	75,1
Trygg ute i området där du bor när det är ljus ute	84,1	94,4	89,6	95,2
Få problem med personer eller gäng som bråkar eller stör i kommunen	32,4	57,8	44,2	59,7
Få problem med narkotikahandel i kommunen	27,4	41,8	31,1	43,7
Få problem med personer som är påverkade av alkohol eller narkotika i kommunen	45,1	58,0	56,9	60,6
Få problem med våldsbrott i kommunen	33,9	55,9	41	58,1

Målet 2023 är att förbättra resultatet från 2022 och prestera högre än rikssnittet. Kommunstyrelsen konstaterar att befintliga insatser för att öka säkerheten och den upplevda tryggheten har haft effekt, men att medborgarna fortsatt upplever otrygghet. Vidare uppges även företagare vara påverkade av frågor om otrygghet, enligt Svenskt Näringslivs undersökning.

Under 2023 uppges att en kommunövergripande handlingsplan ska tas fram för målområdena våld i nära relation, hedersrelaterat våld samt välfärdsbrottslighet (organiserad brottslighet).⁶ Strategi för ANDTS (alkohol, narkotika, doping, tobak, spel om pengar) samt en belysningsstrategi⁷ ska utarbetas under 2023. Vidare ska en social hållbarhetsplan utarbetas under året. Planen för social hållbarhet noterades av Klimat-, miljö-, och hållbarhetsutskottet (KMHU) i december 2023. Planen ska sedan godkännas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige under våren 2024.

⁶ Ansvar för det kommunövergripande arbetet med våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld ligger sedan våren 2022 på kommunledningskontoret - Säkerhetsenheten, efter att ha flyttats över från socialkontoret.

⁷ Belysningsstrategin ska innehålla processinriktade riktlinjer för att få in trygghetsperspektivet i planering och utformning av belysning men även konkreta råd för hur olika typmiljöer ska belysas för att de ska upplevas som trygga. Ur kommunstyrelsens verksamhetsplan 2023.

Vidare har det under 2023 genomförts en översyn av befintlig struktur för det brottsförebyggande arbetet för att säkerställa att de nya lagkraven uppfylls. I översynen identifierades behov av att utveckla delar av den befintliga strukturen. Nedan listas de delar som har utvecklats.

- ▶ Styrgruppens uppdrag och styrning har förtydligats avseende att flerårsplanen, samverkansöverenskommelse med polis, kommunens strategi samt handlingsplaner hänger samman.
- ▶ Deltagarnas roll i styrgruppen samt de brottsförebyggande strategierna roller har förtydligats.
- ▶ Alla kontor har informerat om sitt kontors uppdrag på lång sikt inom det brottsförebyggande området. Detta syftar till att öka kunskapen om varandras uppdrag och på så sätt hitta ökade synergier och samverkansområden.
- ▶ Skriftlig uppföljning kommer samlas in från respektive kontor i samband med tertialrapportering från och med 2024.

I kommunstyrelsens internkontrollplan identifieras risken att förtroendevalda och tjänstemän utsätts för hot och påtryckningar. Kontroll av inrapporterade incidenter ska ske i samband med årsredovisningen.

3.2.3 Socialnämnden arbetar med att ta fram handlingsplaner kopplade till det förebyggande arbetet

I socialnämndens verksamhetsplan 2023 har tre fokusområden identifierats med bäring på det brottsförebyggande arbetet:

- ▶ stöd till våldsutövare som vill bryta sitt våldsamma beteende. Under året ska stödet utvecklas och förstärkas genom utarbetandet av en handlingsplan.
- ▶ enskilda personer som vill lämna kriminella nätverk (så kallade avhoppare). Under året ska rutiner och arbetssätt utvecklas i samarbete med polisen. Arbetet ska sammanställas i en handlingsplan.
- ▶ motverka nyrekrytering till kriminella nätverk.

I nämndens internkontrollplan utgör hot och våld mot handläggare en identifierad risk.

Av intervjuer framgår att arbetet med handlingsplaner är pågående men att de inte kommer vara klara under 2023. Enligt verksamhetsplanen ska de vara färdigställda i december 2023 medan intervjuade uppger att de ska vara klara 2024. Trots att handlingsplanerna inte är färdigställda uppges det finnas ett aktivt arbete med samtliga områden. Exempel på utmaningar i det brottsförebyggande arbetet är att få personer kontakta kommunen och vill lämna kriminella nätverk samt att insatserna för exempelvis avhopparverksamhet är kostsamma. Vidare sker arbete för att motverka nyrekrytering i kriminella nätverk genom flertalet insatser så som familjecentral, ett förebyggandeteam som arbetar mot unga i låg- och mellanstadiet samt behandlande samtal till individer och familjer. Intervjuade uppger att det brottsförebyggande arbetet utgör en stor del av det ordinarie arbetet för socialkontoret.

3.2.4 Kultur- och fritidsnämnden arbetar för att skapa en meningsfull fritid för unga

I kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan med budget 2023 har kommunfullmäktiges trygghetsmål brutits ned till att kultur- och fritidsnämnden ska tillhandahålla trygga, tillgängliga och välskötta mötesplatser och lokaler. Vidare har kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att stärka det förebyggande arbetet för barn och unga i samarbete med civilsamhället. Ungdomsenheten ska arbeta enligt metoden SSPF (Skola, Social, Polis och Fritid). Ungdomsenheten ska även ha ett förnyat upplägg för kontinuerliga kontakter med

skolor i respektive stadsdel och med fältassistenter för att följa upp ungdomssituationen på lokalt plan.

I kultur- och fritidsnämndens internkontrollplan har en risk för mutor och bestickning identifierats.

I intervjuer framgår att kultur- och fritidskontoret aktivt arbetar med att skapa en meningsfull fritid för barn och unga och genom detta arbetar brottsförebyggande. Det framkommer dock att det finns behov av kunskapsutveckling kopplat till hur kontoret kan arbeta brottsförebyggande både på en strategisk nivå och avseende individer. Vidare finns behov att utveckla kontroller kopplat till föreningsbidrag i syfte att minska risken för välfärdsbrottslighet. Intervjuade uppger vidare att det saknas exempel och kunskap kring exempel på framgångsrika insatser från andra kommuner. Det saknas tillräcklig utvärdering för att se vilka insatser som fungerar på önskat sätt.

3.2.5 Bygg- och miljönämnden har inkluderat hot och våld mot anställda i internkontrollplanen

Bygg- och miljönämnden har inte brutit ner kommunfullmäktiges mål till nämndspecifika mål som avser det aktuella granskningsområdet. I nämndens internkontroll identifieras följande två risker med bäring på denna granskning; medarbetare utsätts för hot och våld i arbetet samt mutor och bestickning.

Intervjuade bekräftar att det saknas ett direkt uttalat brottsförebyggande arbete utifrån strategin eller verksamhetsplanen. Bygg- och miljökontoret arbetar med uppgifter så som tillståndsgivning, tillsyn samt avfallshantering. Intervjuade beskriver att det förekommer hot och våld mot medarbetare i samband med tillsyn. Vidare finns ett upplevt behov av ökad kompetens gällande att förebygga brottslig verksamhet. Kontoret upplever sig vara begränsade i vilka bakgrundskontroller de kan och får göra i samband med tillståndsprövning.

3.2.6 Utbildningsnämnden arbetar förebyggande genom sitt grunduppdrag

Utbildningsnämnden har inte brutit ner kommunfullmäktiges mål till nämndspecifika mål som avser det aktuella granskningsområdet. Uppdrag och mål är således desamma som fullmäktige specificerat i flerårsplanen. Nämnden följer upp fullmäktiges mål om trygghet genom fyra nyckeltal som mäter tryggheten bland vårdnadshavare inom förskolan och tre årskurser inom skolan.

I nämndens internkontrollplan identifieras två risker med bäring på denna granskning. Den första är att det inte ges förutsättningar gällande en god lärmiljö vilket bland annat ska följas upp och kontrolleras genom barn/elevs upplevelse av trygghet och studiero. Vidare identifieras en risk att medarbetare upplever otrygghet på arbetsplatsen.

Intervjuade beskriver att det framför allt är utbildningsnämndens grunduppdrag som styr verksamheten. Grunduppdraget är i sig ett förebyggande arbete varvid det inte särskilt sker ett arbete utifrån strategin. Utbildningsverksamheten arbetar utifrån olika samverkansmetoder så som SSPF och "mentorer i våldsprevention" (MVP)⁸. Intervjuade uppger att det finns en utmaning i dels samverkan med andra delar av kommunen, dels i hantering av elever som är aktiva i kriminella nätverk.

⁸MVP Skola är ett utbildningsprogram för mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet, där man arbetar med lärare och elever i att förebygga kränkningar, våld och trakasserier.

3.3 Hur följs arbetet upp?

Enligt lagen ska kommunstyrelsen, eller den nämnd som kommunfullmäktige beslutar, ansvara för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete och för att kontinuerligt rapportera om det brottsförebyggande arbetet till kommunfullmäktige.

I strategin anges att nedanstående mättnings- och uppföljningsmetoder för att kunna utvärdera och mäta resultatet av utförda aktiviteter kopplade till strategin:

- ▶ trygghetsmätningar,
- ▶ trygghetsanalyser
- ▶ anmälningsstatistik,
- ▶ statistik i kommunens interna incidentrapporteringssystem.

I strategin anges att kommunstyrelsen, via KMHU, har det övergripande ansvaret att leda, utveckla, driva och följa upp kommunens arbete med säkerhet och brottsförebyggande åtgärder. Genom protokollgranskning kan vi bekräfta att säkerhetsenheten kontinuerligt informerar KMHU kring det brottsförebyggande arbetet. Informationen är främst muntlig.

Enligt strategin ansvarar kommunstyrelsen även för att, med nämndernas verksamhetsplanering som grund, ta fram en årlig sammanställning av kommunens planerade utvecklingsinsatser som är kopplade till strategin för säkerhet och brottsförebyggande arbete. Detta har inte gjorts. Vidare ska kommunstyrelsen även bevaka att uppföljning sker till fullmäktige från samtliga nämnder om hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret samt håller fortlöpande uppsikt över verksamheten i de bolag som kommunen äger eller annars har intresse i. Detta gjordes senast 2021 men planeras att göras igen för 2023. På grund av personalbyte kan intervjuade inte svara på varför sammanställningar och uppföljningar inte genomförts tidigare.

Vid intervjuer beskrivs att det är svårt att sammanställa och följa upp kontorens aktiviteter i förhållande till strategins mål. Anledning till detta uppges bland annat vara målens generella karaktär samt att kontoren snarare arbetar utifrån sina grunduppdrag och respektive verksamhetsplan än strategin. Vidare beskrivs det som en utmaning att det inte finns särskilda medel kopplade till nämndernas arbete med strategin. Det uppges även vara en anledning till att arbetet utgår från respektive nämnds grunduppdrag och inte strategin. Detta medför att kontoren inte genomför en särskild rapportering av genomförda aktiviteter med koppling till strategin utan rapporterar enbart sitt arbete utifrån verksamhetsplanen. De brottsförebyggande strategerna behöver då själva tolka vilket arbete som bedrivits inom ramen för strategin genom att läsa respektive kontorsnämnds verksamhetsberättelse. Intervjuade beskriver dock att det pågår ett arbete för att förtydliga respektive verksamhets arbete genom att varje representant i samband med årsslutet ska redogöra för verksamhetens aktiviteter inom det brottsförebyggande arbetet.

3.4 Vår bedömning - kommunen har ett aktivt brottsförebyggande arbete men uppföljningen och utvärderingen av arbetet kan stärkas.

Vi bedömer att det pågår arbete inom alla nio fokusområden som beskrivs i kommunfullmäktiges strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete. Arbetet som förekommer är dock i olika faser och bedrivs med olika intensitet. Vidare beskrivs arbetet utgå från nämnderna och kontorens grunduppdrag snarare än strategins fokusområden. Strategin upplevs inte vara styrande. Vi bedömer att det finns viss otydlighet avseende vilket arbete som kopplas till strategin. I kommunfullmäktiges *Flerårsplan 2023-2025* anges att tidigare antagna strategier, däribland *Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete*, ska synliggöras i berörda nämnders verksamhetsplaner och integreras i ordinarie planerings- och uppföljningsprocess. Vi noterar att det enbart är

kommunstyrelsen som omnämner strategin i verksamhetsplanen. Vi bedömer att bristen på koppling mellan strategin och nämndernas verksamhetsplaner försvårar möjligheten att följa upp och utvärdera effekten av det arbete som bedrivs inom verksamheterna och på kommunövergripande nivå. Vidare finns det risk att arbete inte uppmärksammas och följs upp i och med att uppföljningen baseras på de brottsförebyggande strategernas tolkningar av vad som skrivs i verksamhetsplanerna. Detta särskilt då strategins fokusområden är formulerad som övergripande mål och visioner vilka tangerar många av nämndernas grunduppdrag. Intervjuade har dock beskrivit att det pågår ett arbete med att förtydliga nämndernas arbete kopplat till strategin i verksamhetsplanerna för 2024. Vi ser positivt på denna utveckling och ser att det är av vikt att goda förutsättningar för uppföljning och utvärdering av arbetet säkerställs. Utan tillräcklig uppföljning saknas möjlighet att styra det brottsförebyggande arbetet på ett effektivt sätt. Det kan innebära att kommunens brottsförebyggande arbete inte får önskad effekt trots att det genomförs aktiviteter inom samtliga fokusområden i strategin. Vi bedömer att det är av vikt att kommunstyrelsen och nämnderna säkerställer adekvat uppföljning och utvärdering för att på så sätt stärka styrningen.

Enligt strategin ansvarar kommunstyrelsen för att både sammanställa vilka aktiviteter som ska genomföras inför året samt bevaka att uppföljning av genomfört arbete sker till kommunfullmäktige. Vi bedömer att det är en brist att det inte har skett en årlig skriftlig uppföljning av det brottsförebyggande arbetet. Det är dock positivt att det kommer ske en sammanställning av 2023.

Av KMHUs protokoll 2023 framgår att Säkerhetsenheten kontinuerligt informerar utskottet om det brottsförebyggande arbetet. Informationen är till stora delar muntlig varvid vi inte kan bekräfta vilken information som delgivits.

4. Arbetar AB Väsbyhem trygghetsskapande?

AB Väsbyhem ska enligt ägardirektiven främja kommunens försörjning av bostäder och sådana lokaler som ger mervärde för de boende och för samhället. I denna roll ska bolaget medverka och vara en aktiv part i samhällsutvecklingen och utvecklingen av trygghetsskapande verksamheter. Väsbyhem ska vara kommunens verktyg för att trygga bostadsförsörjningen och erbjuda goda, hälsosamma och prisvärda bostäder för alla. Väsbyhem ska delta aktivt i kommunens trygghetsskapande arbete genom deltagande i kommunens trygghetsråd. Vidare ska Väsbyhem, i samråd med de boende, utföra och utveckla trygghetsskapande åtgärder.

Av intervjuer samt dokumentationsgranskning kan vi notera att Väsbyhem vidtar och initierar flera insatser inom ramen för deras trygghetsskapande verksamhet. I tabellen nedan redogörs kortfattat för exempel på den verksamhet som bedrivs eller som Väsbyhem är aktiva i. Tabellen är inte heltäckande utan ytterligare insatser och arbeten förekommer.

Insats/projekt	Beskrivning
Oriktiga hyresförhållande	Väsbyhem arbetar för att säkra att det inte förekommer oriktiga hyresförhållanden (framför allt otillåten vidareuthyrning). Syftet är att upprätthålla trygghet genom att veta vilka som bor i Väsbyhems fastigheter och vara förvissad om att lägenheterna innehas av person/-er som tecknat kontrakt för aktuell bostad.
Boendedialoger	Boendedialoger syftar till att öka hyresgästers inflytande över sitt boende och område. Boendedialoger genomförs tre - fyra gånger per år utifrån kundenkäten AktivBo. Varje boendedialog har en särskild fokusfråga utifrån områdets aktuella behov. För 2023 avsåg fokusfrågorna trygghet, trivsel samt, vid förekommande fall, större renoveringsprojekt.
Trygghetsvandringar	Trygghetsvandringar anordnas vid minst tre tillfällen per år. Otrygga områden prioriteras. Trygghetsvandringar genomförs i syfte att upptäcka och åtgärda möjliga fel och brister samt möjliggöra boendeinflytande för att skapa en gemenskap och möjlighet till påverkan av hyresgästernas närområde. Vid trygghetsvandringar deltar hyresgästföreningen och hyresgästerna tillsammans med bland annat representanter från kommunens olika enheter, ansvarig kvartersvärd, utemiljövård och förvaltare. Även Polisen, Räddningstjänst och Hyresgästföreningen kan bjudas in.
Tryggare Väsby	Väsbyhem startade och har ordförandeskapet av Tryggare Väsby som är en ideell förening i form av BID (Business improvement district) ⁹ . Syftet är att gemensamt skapa en värdeökning av området genom att skapa en trevligare miljö och förebygga sociala problem. Kommunens brottsförebyggande strateg har en adjungerad plats i styrelsen av BID.
Vräkningsförebyggande arbete	Väsbyhem arbetar vräkningsförebyggande tillsammans med socialkontoret i syfte att förebygga att vräkningar sker, speciellt avseende barnfamiljer.
Lovjobb, sommarjobb & sommarkollo	Väsbyhem erbjuder ca 80 ungdomar varje år sommarjobb, lovjobb samt 40 platser på Väsbyhems sommarkollo för hyresgästers barn (utan avgift). Detta för att stärka barnen i Väsby arbetslivserfarenheter samt bidra till en meningsfull fritid enligt barnkonventionen.
Förenings-samverkan	Väsbyhem samverkar och bidrar till olika initiativ inom kommunen för att stärka föreningslivet och ge barn möjlighet till en meningsfull fritid. Exempel är Parsian fotbollsklubb, En frisk generation, BSK Basket, Runby FF, Hitta Ut, Player Sports Club, Eklunds Bowling och stick café, naturlig hälsa.

4.1 Vår bedömning - AB Väsbyhem har ett aktivt trygghetsskapande arbete

Vi bedömer att AB Väsbyhem uppfyller kraven på ett aktivt trygghetsskapande arbete som framgår i ägardirektiven. Vi ser positivt på att Väsbyhem bedriver flera olika arbeten i syfte

⁹ Konceptet Business improvement district är en samverkansform för utveckling och förvaltning av stadsmiljöer. Samverkan sker mellan fastighetsägare i syfte att skapa ekonomiska fördelar och stärka en långsiktig och hållbar områdesutveckling. I Sverige finns ett flertal liknande föreningar varav fyra i Stockholmsområdet som arbetar för att uppnå säkrare, tryggare, trivsammare och mer attraktiva stadsdelar och därmed öka värdeutvecklingen på fastigheterna. Det kan avse insatser av förvaltningskaraktär så som förbättrad renhållning, borttagande av klottar och skadedjursbekämpning, eller förebyggande åtgärder för sociala problem, alltifrån våld i nära relationer till missbruk av narkotika, eller att ge ungdomarna i ett område sommarjobb.

att öka tryggheten för boende. Vidare samverkar Väsbyhem både med kommunen och externa aktörer för att öka tryggheten och säkerheten.

5. Finns det en tillräcklig intern och extern samverkan?

Enligt *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* ska kommuner inom sitt geografiska område ansvara för samordningen av det brottsförebyggande arbetet. Vidare ska kommunerna verka för att skriftliga överenskommelser om samverkan ingås med relevanta aktörer. Kommuner ska också verka för att strategiska brottsförebyggande frågor hanteras i ett särskilt forum (strategiskt råd) där kommunen och relevanta aktörer ingår. Rådet ska ledas av kommunen. Kommuner ska verka för att övriga aktörer i rådet deltar med representanter som har ledande befattningar. I enlighet med lagstiftningen ska kommunerna även ha en samordningsfunktion för brottsförebyggande frågor.

5.1 Kommunens interna samverkansstruktur utgår från strategin

För att uppnå kommunens målsättning med det brottsförebyggande arbetet ska arbetet enligt strategin struktureras enligt följande:

Nivå	Mötesform	Ansvarig
Inriktande nivå	Kommunstyrelsens Klimat-, miljö- och hållbarhetsutskott samt kontorschefgruppen	Kommunstyrelsens ordförande respektive kommundirektör
Samordnande nivå	Brottsförebyggande rådet	Kommundirektör
Verkställande nivå	Kontor, bostadsbolag, näringsliv och civilsamhälle. Som stöd finns lokala brottsförebyggande råd.	Verksamhetschefer.

Inriktande nivå

Kommunstyrelsen, via KMHU, har det övergripande ansvaret att leda, utveckla, driva och följa upp kommunens arbete med säkerhet och brottsförebyggande åtgärder.

Kontorschefgruppen utgör högsta tjänstemannaledning för kommunens brottsförebyggande arbete och ska i och med det genomföra nödvändiga prioriteringar utifrån strategi, mål och budget. Av intervjuer framgår att arbetet inom den inriktande nivån är aktivt. Intervjuade upplever att det är ett värdefullt arbetssätt att kontinuerligt träffas över kontorsgränserna. Vidare upplevs det vara ett sätt att delge information till kontor som inte uttryckligen har ett uppdrag i den brottsförebyggande strategin.

Samordnande nivå

Kommunens brottsförebyggande råd utgör den samordnande nivån huvudsakliga mötesform för det strategiska brottsförebyggande arbetet i kommunen. Det brottsförebyggande rådets möten leds av kommundirektören. Deltar gör utsedda representanter från respektive kontor samt interna specialister, t ex. säkerhetschef, ungdomschef, ansvarig för fältarbetarna samt från externa aktörer såsom AB Väsbyhem, kommunpolis, räddningstjänsten, representanter från bevakningsbolag, kollektivtrafiken och berörda bostadsbolag. Vidare finns en brottsförebyggande styrgrupp i enlighet med strategin. Styrgruppen består av de av kontorscheferna som är utsedda representanterna i det brottsförebyggande rådet och leds av säkerhetschef.

Av intervjuer framgår att arbetet inom den samordnade nivån fungerar i enlighet med plan. Den samordnande nivån fungerar genom att de olika aktörerna och kontoren kan delge varandra information. Intervjuade upplever i stort att de själva har möjlighet att agera

utifrån den samordnande nivån. Samtidigt upplevs en av de främsta utmaningarna med samverkan vara att förstå varandras arbetsuppgifter samt vad de andra har för möjlighet att agera. Detta upplevs särskilt vara en utmaning då ansvaret är delat mellan flera kontor.

Vidare finns det utmaningar som är utanför kommunens rådighet. En sådan utmaning uppges vara sekretesslagstiftning. Flera intervjuade upplever att det kan vara svårt att samverka då parterna inte alltid kan dela med sig av relevant information. Detta upplevs leda till vissa kommunikationsutmaningar.

Verkställande nivån

Den operativa delen av det brottsförebyggande arbetet utgörs av det vardagliga arbetet. Det finns två lokala brottsförebyggande råd som utgör en del av den verkställande nivån. De lokala brottsförebyggande råden är uppdelade på geografiska områden men täcker in hela kommunens geografiska område. Syftet med de två lokala brottsförebyggande råden är att genom samverkan skapa en gemensam lägesbild och utifrån lägesbilden initiera olika insatser som ökar säkerheten och den upplevda tryggheten. På de lokala brottsförebyggande råden deltar rektorer från högstadie- och gymnasieskolorna, elevhälsa, förebyggandeteam, fritidsledare, ungdomsmottagningen, representanter från socialtjänstens ungdomsgrupp, Väsbyhem och kommunpolis. I det centrala rådet deltar även Väsby centrumlednings bevakningsbolag och Väsbyhem.

5.2 Samverkan med externa aktörer sker både via överenskommelser och genom nätverk

Kommunen samverkar med externa aktörer både inom ramen för det strategiska rådet och de lokala brottsförebyggande råden men även genom andra samverkansöverenskommelser. I detta avsnitt beskrivs de för granskningen relevanta samverkansforum som finns på plats idag.

Nordvästnätverken

Upplands Väsby ingår i det kommunövergripande nordvästnätverket med samordnare och brottsförebyggande strategier från sju nordvästkommuner. Forumet är indelat i olika områden så som arbete mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, ANDTS, Tryggsam och fysisk trygghet. Utöver nordvästranätverken representeras kommunen även i flera nätverk på både regional och nationell nivå inom områdena situationell prevention, social prevention, välfärdsbrott, ANDTS samt Våld i nära relation & hedersrelaterat våld. **Samverkansöverenskommelse med polisen**

Upplands Väsby har en överenskommelse med polismyndigheten, Sollentuna och Sigtuna kommun för perioden 2023-2026. Överenskommelsen är framtagen i gemensam process mellan parterna med syfte att minska brott, ordningsstörningar och att öka tryggheten i den offentliga miljön. Kommunerna och Polisen har efter framtagande av en gemensam lokal lägesbild prioriterat samverkan i fyra olika fokusområden under överenskommelsens period:

- ▶ Utveckla samarbetet för att öka kunskapen kring brott i nära relation. Målsättningen är att minimera antalet gärningspersoner och utsatta brottsoffer.
- ▶ Reducera rekrytering till kriminella strukturer och vidareutveckla avhoppbarverksamheten
- ▶ Stärka samverkan mellan polis, kommun och andra myndigheter mot organiserad brottslighet
- ▶ Minska antalet otrygghetsskapande händelser i offentlig miljö.

Parterna ska tillsätta nödvändiga resurser i den utsträckning som arbetet kräver för att öka kommuninvånarnas trygghet. Genom överenskommelser åtar sig kommunerna och Polisen

att arbeta med inriktningsområdet trygghet i offentliga miljöer och brott nära relationer i enlighet med respektive kommuns åtgärdsplan. Åtgärdsplanen innehåller uppgifter om vilka insatser som ska genomföras och vem som ansvarar för insatserna. Insatserna ska följas upp och kommuniceras. Kommunens strategiska samverkansforum ansvarar för att uppföljning.

Den långsiktiga målsättningen med samverkansområdet "minska ordningsstörningar i den offentliga miljön" är att Upplands Väsby kommun inte ska ha något kriminellt nätverk eller utsatta områden.

Näringsidkare

I kommunens strategi för brottsförebyggande arbete anges att samverkan ska ske med näringslivet. Flera intervjuade uppger att detta är ett utvecklingsområde och att det inte är självklart vilka aktörer från näringslivet som kommun kan och bör samverka med. Det finns dock viss samverkan med näringslivsaktörer. Som exempel lyfts näringslivsfrukostar, näringslivsdagar samt näringslivsluncher där kommunen har möjlighet att informera om sitt arbete samt söka nya arbetsmöjligheter. Vid till exempel näringslivsfrukosten presenterades resultaten från svenskt näringslivs undersökning och muntlig genomgång av arbetet. Vid näringslivsdagen fanns de brottsförebyggande strategierna på plats fysiskt vid en monter och informerade om kommunens strategiska säkerhets- och brottsförebyggande arbete. På näringslivslunchen var temat trygghet och säkerhet, där kommunen presenterade det brottsförebyggande arbetet med efterföljande workshop som redovisades skriftligt och muntligt.

Föreningar och församlingar

Kommunen samverkar på olika sätt med föreningar samt församlingar som är verksamma i kommunen. Samverkan med föreningar sker bland annat i form av att föreningar mot ekonomisk ersättning från kommunen genomför nattvandringar för att öka närvaron på särskilda platser i kommunen. Inför nattvandringar skrivs avtal mellan föreningen och kommunen. Samverkan med församlingar sker vanligen genom att församlingar är behjälpliga med att informera om kommunens arbete. Detta i syfte att kommunens information ska nå fler.

Av intervjuer framgår att det inte sker särskilda kontroller i syfte att verka brottsförebyggande i samverkan med föreningar eller församlingar. Detta avser till exempel kontroller i samband med utbetalning av föreningsbidrag eller tecknade avtal med föreningar. Ett arbete med att stärka arbetet mot välfärdsbrottslighet kommer enligt uppgift att initieras under 2024.

5.3 Vår bedömning- Det finns goda förutsättningar för samverkan inom det brottsförebyggande arbetet

Vi bedömer att det i huvudsak finns ändamålsenliga samverkansformer inom kommunkoncernen avseende trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser. Den främsta samverkan sker genom de lokala råden samt det brottsförebyggande rådet. Intervjuade upplever att samverkan i stort fungerar väl inom kommunen. Det finns dock utmaningar, vilka har adresserats i avsnitten ovanför. Vi bedömer att god samverkan är väsentligt för ett effektivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Vi ser av den anledningen att kommunstyrelsen bör överväga att utvärdera samverkan i syfte att säkerställa att samverkan ger önskat resultat. Förståelse och inblick i varandras verksamhet och möjlighet att agera är en viktig förutsättning för och god och välfungerande samverkan.

Vidare bedömer vi att det delvis finns ändamålsenliga samverkansformer och överenskommelser med externa aktörer i kommunen. I *Lag (2023:196) om kommuners*

ansvar för brottsförebyggande arbete anges att kommuner inom sitt geografiska område ska ansvara för samordningen av det brottsförebyggande arbetet. Vi bedömer att de existerande forumen för samverkan möjliggör för kommunen att samordna det brottsförebyggande arbetet. Vidare upplevs samverkan som sker fungera väl och bidra till ett mer effektivt arbete. Vi bedömer dock att det är av vikt att ständigt arbeta med att utveckla samverkan. Det avser både den existerande samverkan och potentiella framtida samarbetspartners. I en inspirationsskrift skriven av bland annat Brå lyfts särskilt näringslivets roll och potential i det brottsförebyggande arbetet. Genom att inkludera näringslivet får det brottsförebyggande arbetet en starkare förankring, chans till större genomslag, och ökad förändringseffekt.¹⁰

Vi noterar att det i den externa samverkan finns överenskommelser, så som den med Polisen. Det är av vikt att säkerställa att samtliga styrande dokument inom det brottsförebyggande området samspelar och inte bidrar till tvetydighet

Vidare ser vi det som en brist att det inte tidigare initierats ett arbete mot välfärdsbrottslighet i samband med till exempel föreningsbidrag. Genom att ge bidrag till föreningar utan tillräcklig kontroll finns en risk att den brottsförebyggande samverkan får motsatt effekt och att bidragen i stället finansierar brottslig verksamhet.

6. Efterlever Upplands Väsby kraven i Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete?

I nedanstående tabell sammanfattas de krav som ställs i *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*, kommunens egen bedömning avseende efterlevnad av lagkraven samt EYs bedömning avseende om Upplands Väsby kommun bedöms efterleva de nya lagkraven.

Lagkrav	Kommunens bedömning	EYs bedömning
Kommuner ska bidra till att samhällets samlade brottsförebyggande arbete bedrivs på ett effektivt sätt genom att fullgöra de uppgifter som följer av denna lag. Bestämmelserna lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder och tar visst ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom kommunen.	Finns på plats.	OK

¹⁰ Tillsammans med näringslivet mot brott och otrygghet - En inspirationsskrift utgiven av Brå, Länsstyrelserna, Polisen och Svenskt Näringsliv.

<p>Kommuner ska ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område. Lägesbilden ska innehålla</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser, 2. annan information av betydelse i sammanhanget, och 3. en analys av kartläggningen och informationen. 	<p>Lägesbilder tas fram veckovis via EST metoden. Det finns ett utkast till en utförligare lägesbild innehållandes analys av kartläggningen och informationen. Den utförligare versionen inkluderar även bakgrundsinformation.</p>	<p>OK - Vi har enbart tagit del av ett utkast till de övergripande lägesbilden och kan därmed inte bedöma denna fullt ut. Förutsatt att arbetet fortsätter enligt plan ser vi inga anledningar till att lagkravet inte kommer uppfyllas.</p>
<p>Kommuner ska, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).</p>	<p>Det finns en åtgärdsplan formulerad i samverkansöverenskommelse med polisen. Denna kommer att ses över ytterligare till juni 2024.</p>	<p>OK</p>
<p>Kommuner ska minst vartannat år uppdatera lägesbilden och följa upp åtgärdsplanen. Kommunstyrelsen, eller den nämnd som kommunfullmäktige beslutar, ansvarar för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete och för att kontinuerligt rapportera om det brottsförebyggande arbetet till kommunfullmäktige.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt både av insatser samt av lägesbild i form av tertial och årsanalyser.</p>	<p>OK - vi bedömer dock att det finns utvecklingsmöjligheter avseende uppföljningen. Detta redogörs för i bedömningen i avsnitt 3.5.</p>
<p>Kommuner ska inom sitt geografiska område ansvara för samordningen av det brottsförebyggande arbetet.</p> <p>Kommuner ska ha en samordningsfunktion för brottsförebyggande frågor.</p>	<p>Kommunen samordnar det brottsförebyggande arbetet utifrån samverkansstrukturen som beskrivs i strategin för det brottsförebyggande arbetet.</p>	<p>OK</p>
<p>Kommuner ska verka för att strategiska brottsförebyggande frågor hanteras i ett särskilt forum (strategiskt råd) där kommunen och relevanta aktörer ingår. Rådet ska ledas av kommunen.</p>	<p>Finns på plats</p>	<p>OK</p>

7. Svar på revisionsfrågor

Revisionsfrågor	Svar
Har kommunen en aktuell lägesbild över brottsligheten i kommunen, inklusive dess omfattning och konsekvenser?	Ja. Kommunen har en aktuell lägesbild över brottsligheten i kommunen inklusive dess omfattning och konsekvenser. Det finns både veckovisa lägesbilder som används för att planera resurser samt övergripande kartläggningar som inkluderar bakgrundsfaktorer och analyser. Vi noterar att lägesbilderna inte inkluderar samtliga fokusområden i strategin och används således inte som en del av uppföljningen av strategin. Lägesbilderna baseras på aktuella händelser i kommunen. Händelseutvecklingen följs kontinuerligt.
Pågår det ett aktivt arbete med alla nio fokusområden som beskrivs i kommunfullmäktiges <i>strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete</i> ?	Ja, i huvudsak. Det pågår arbete inom alla nio fokusområden som beskrivs i <i>Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete</i> . Arbetet inom fokusområdena sker dock med olika intensitet. Vidare utgår arbetet snarare från nämndernas styrning i verksamhetsplanerna och grunduppdrag, än från strategin. Av denna anledning bedömer vi att det saknas tydlig styrning utifrån strategin. Vidare ser vi att det i dagsläget saknas tillräcklig uppföljning av strategins fokusområden.
Har nämnderna tillfört andra mål, fokusområden eller väsentliga insatser som inte omfattas av den fastslagna strategin?	Ja. Nämnderna utgår från respektive grunduppdrag vilka i sig inkluderar eller bidrar till det brottsförebyggande arbetet. Som exempel kan utbildningsnämndens uppdrag att alla elever ska klara skolan nämnas, där forskning visat att utbildning är en av de viktigaste faktorerna för att hålla unga från kriminalitet. Kultur- och fritidsnämnden har även ett brottsförebyggande arbete i och med att skapa en meningsfull fritid åt ungdomar. Flertalet av de insatser som bedrivs inom nämndernas grunduppdrag kan dock inkluderas i strategins nio fokusområden då dessa är formulerade på ett övergripande sätt.
Bedriver AB Väsbyhem ett aktivt trygghetsskapande arbete i enlighet med sitt ägardirektiv?	Ja. AB Väsbyhem bedriver flera trygghetsskapande insatser i enlighet med ägardirektivet.
Finns det ändamålsenliga samverkansformer inom kommunkoncernen avseende trygghetsskapande eller brottsförebyggande insatser?	Ja. Det finns i huvudsak ändamålsenliga samverkansformer inom kommunkoncernen avseende trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Samverkansforumen beskrivs i <i>Strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete</i> och utgörs av tre nivåer. Samverkansforumen bör dock utvärderas i syfte att säkerställa att de fortsatt är effektiva och ändamålsenliga.

<p>Finns det ändamålsenliga samverkansformer och överenskommelser med externa aktörer i kommunen, såsom myndigheter, näringsidkare och föreningsliv?</p>	<p>Delvis. Det finns i stort ändamålsenliga samverkansformer och överenskommelser med externa aktörer i kommunen. Som exempel finns en samverkansöverenskommelse med Polisen. Samverkan med näringsidkare i kommunen uppges vara en utmaning eftersom det inte är tydligt hur- och med vilka kommunen bör samverka med. Vidare kan samverkan med föreningslivet utvecklas avseende det brottsförebyggande arbetet.</p>
<p>Tar de ansvariga nämnderna del av sådan uppföljning och utvärdering som kommunfullmäktige har uttryckt i strategin?</p>	<p>Nej. Kommunstyrelsen och nämnderna tar del av uppföljningar av de egna verksamhetsplanerna i ordinarie ledningssystem. I verksamhetsplanerna är det otydligt vilket arbete som är brottsförebyggande och kan hänföras till strategin. Detta försvårar den centrala uppföljningen av arbetet. Säkerhetsenheten ska sammanställa det genomförda arbetet och rapportera till KMHU årligen. Detta skedde inte för 2022 men planeras att göras för 2023. Utan adekvat uppföljning av arbetet finns en risk att det saknas information om vilka insatser som haft effekt och inte. Detta påverkar således möjligheten till styrning av det brottsförebyggande arbetet.</p>
<p>Överensstämmer kommunens befintliga arbetsätt med den nya lagstiftningen?</p>	<p>Ja. Förutsatt att arbetet fortskrider enligt befintliga planer bedömer vi att kommunens befintliga arbetsätt överensstämmer med den nya lagstiftningen.</p>

Upplands Väsby kommun den 23 januari 2024

Lina Hedlund
Verksamhetsrevisor

Liv Bongcam
Verksamhetsrevisor

Bilaga 1 - Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Brottsförebyggande strateger
- ▶ Chef för Bygg- och miljökontoret
- ▶ Chef för ungdomsenheten
- ▶ Enhetschef förbyggande och behandling
- ▶ Kommundirektör
- ▶ Kontorschef för kontoret för samhällsbyggnad
- ▶ Kultur- och fritidschef
- ▶ Socialchef
- ▶ Säkerhetschef på AB VäsbyhemX
- ▶ Säkerhetssamordnare AB Väsbyhem
- ▶ Teknisk chef
- ▶ Trygghetssamordnare AB Väsbyhem
- ▶ Utbildningschef
- ▶ Verksamhetschef Individ- och familjeomsorgen

Dokument

- ▶ Nämndernas och kommunstyrelsens verksamhetsplaner och tertialrapporter 2023
- ▶ Nämndernas och kommunstyrelsens internkontrollplaner 2023
- ▶ Samverkansöverenskommelsen mellan Upplands Väsby kommun och Polisen 2023-2026
- ▶ Gemensam lokal lägesbild Upplands Väsby kommun (Underlag till samverkansöverenskommelse 2023-2026)
- ▶ Åtgärdsplan Upplands Väsby 2023-2026
- ▶ Exempel EST veckolägesbild v.38
- ▶ Handlingsplan VINR HRV 2023-2026
- ▶ Kartläggning unga riskzon 2023
- ▶ Rapport avseende Upplands Väsby kommuns säkerhets- och brottsförebyggande arbete
- ▶ Samverkan för tryggare kommuner i lokalpolisområde Sollentuna
- ▶ Upplands Väsby kommun övergripande lägesbild 2023 (utkast)
- ▶ Information kvällsvandringar 2023
- ▶ Kultur- och fritidsnämndens bidragsregler 2021-2024 (rev. 2022)
- ▶ Kvalitetsberättelse individ- och familjeomsorgen 2022
- ▶ Rutiner och riktlinjer från AB Väsbyhem (Trygghetskamera, Trygghetsvandring, Oriktiga hyresförhållanden, Obehöriga i allmänna utrymmen, Boendedialoger, Våld i nära relationer)

